

قرآن در روایات اهل بیت علیهم السلام

دکتر مجید معارف؛ استاد دانشگاه تهران

دکتر حسین صفره؛ استادیار دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

سرشناسه	: معارف، مجید، ۱۳۳۲-
عنوان و نام پدیدآور	: قرآن در روایات اهل بیت علیهم السلام
مشخصات نشر	: تهران: سازمان دارالقرآن الکریم، نشر تلاوت، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۶ص.
شابک	: ۸- ۷۹- ۵۵۶۲- ۶۰۰- ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپای مختصر
یادداشت	: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir
شناسه افزوده	: صفره، حسین، ۱۳۵۰ -
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۸۷۸۶۹

عنوان: قرآن در روایات اهل بیت علیهم السلام

مؤلفان: دکتر مجید معارف، دکتر حسین صفره

نوبت چاپ: اول بهار ۱۳۹۴ (از محل اعتبارات سال ۱۳۹۳ کمیسیون تبلیغ و ترویج شورای توسعه فرهنگ قرآنی)

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

قیمت: ۵۵۰۰۰ ریال (اهدایی- غیر قابل فروش)

شابک: ۸- ۷۹- ۵۵۶۲- ۶۰۰- ۹۷۸

ناشر: انتشارات تلاوت

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، جنب کوچه ستوده، ش ۳۹.

تلفن: ۰۲۱-۷۷۶۳۵۵۰۰-۶۶۹۵۶۰۹۵

فهرست مطالب

مقدمه ناشر.....	۱۵
مقدمه.....	۱۷
فصل اول: کلیات.....	۲۳
۱-۱. محورهای بحث.....	۲۵
۲-۱. منابع کلی روایات قرآنی.....	۲۷
۱-۲-۱. جوامع حدیثی.....	۲۷
۲-۲-۱. تفاسیر اثری.....	۲۸
۳-۲-۱. مقدمه‌ی تفاسیر.....	۲۹
۴-۲-۱. تکی‌نگاری‌ها در فضائل القرآن.....	۲۹
۳-۱. اهمیت بحث قرآن در روایات اهل بیت (ع).....	۳۰
۱-۳-۱. پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت (ع) مخاطبان خاص قرآن.....	۳۱
۴-۱. لزوم تفسیر قرآن توسط اهل بیت (ع).....	۳۲
۱-۴-۱. قرآن و اهل بیت (ع) معرف یکدیگر.....	۳۴
۲-۴-۱. پرهیز از مراجعه یک جانبه به قرآن یا اهل بیت (ع).....	۳۴
۳-۴-۱. قرآن و اهل بیت (ع) حجت‌های الهی.....	۳۵
۵-۱. جایگاه قرآن در روایات.....	۳۵
۱-۵-۱. قرآن عهدنامه الهی.....	۳۶
۲-۵-۱. قرآن مآدیه الهی.....	۳۷
فصل دوم: هدایت‌گری قرآن.....	۴۱
درآمد.....	۴۳

- ۱-۲. هدایتگری قرآن محور تمرکز و تأکید روایات ۴۳
- ۱-۱-۲. ظلمت زدایی قرآن از جامعه‌ی گرفتار فتنه ۴۵
- ۲-۱-۲. شاخص‌های هدایت قرآن در روایات ۴۷
- ۲-۲. وجوه هدایت قرآن ۵۱
- ۱-۲-۲. آیات حلال و حرام ۵۲
- ۲-۲-۲. آیات محکم و متشابه ۵۲
- ۳-۲-۲. آیات امثال ۵۳
- ۳-۲. ظرائف و لطائف هدایت قرآنی ۵۵
- ۱-۳-۲. اعدل آیات قرآن ۵۵
- ۲-۳-۲. اخوف آیات قرآن ۵۵
- ۳-۳-۲. امیدبخش‌ترین آیات قرآن ۵۶
- ۴-۳-۲. زیباترین سرگذشت با کارکرد هدایتی ۵۶
- فصل سوم: فراگیری قرآن ۵۷
- درآمد ۵۹
- ۱-۳. قرآن محور تعلیم و تعلم ۵۹
- ۱-۱-۳. قرآن آموز بهترین امت ۵۹
- ۲-۱-۳. تشویق به یادگیری و تلاوت قرآن ۶۰
- ۲-۳. برکات و ثواب یاد دادن قرآن ۶۱
- ۱-۲-۳. احترام معلم قرآن ۶۱
- ۲-۲-۳. نزول سکینه و فرشتگان ۶۲
- ۳-۲-۳. ورود تضمینی به بهشت ۶۳
- ۴-۲-۳. مدال افتخار جهت معلم قرآن ۶۳

۵-۲-۳. برخورداری از حکمت در کودکی.....	۶۴
۳-۳. اهمیت استمرار قرائت قرآن.....	۶۴
۱-۳-۳. اهمیت قرائت قرآن در قرآن.....	۶۵
۲-۳-۳. آثار تلاوت و استماع قرآن در قرآن.....	۶۸
۴-۳. قرائت قرآن در روایات.....	۷۱
۵-۳. استماع قرآن و آثار آن در روایات.....	۷۳
۱-۵-۳. استماع قرآن نشانه اشتیاق به خدا.....	۷۳
۲-۵-۳. استماع قرآن نور قیامت.....	۷۴
۳-۵-۳. نقش استماع قرآن در دفع بلا.....	۷۴
۴-۵-۳. استماع قرآن عامل افزایش حسنات.....	۷۴
فصل چهارم: آداب قرائت قرآن.....	۷۵
درآمد.....	۷۷
۱-۴. مداومت بر قرائت قرآن.....	۷۷
۲-۴. کیفیت و آداب قرائت قرآن.....	۷۸
۱-۲-۴. مسواک زدن قبل از قرائت.....	۷۹
۲-۲-۴. قرائت به صورت ترتیل.....	۷۹
۳-۲-۴. قرائت حزن انگیز و همراه بکاء.....	۸۱
۴-۲-۴. قرائت با صوت زیبا.....	۸۲
۱-۴-۲-۴. نیکوترین تلاوت قرآن.....	۸۳
۵-۲-۴. پرهیز از غنا در قرائت قرآن.....	۸۵
فصل پنجم: حفظ قرآن.....	۸۷
درآمد.....	۸۹

- ۵-۱. دعا برای حفظ قرآن ۹۱
- ۵-۲. فلسفه‌ی حفظ قرآن ۹۲
- ۵-۳. فراموشی، آفت حفظ قرآن ۹۳
- ۵-۴. آثار و فواید حفظ قرآن ۹۴
- ۵-۴-۱. محبوب خدا و خلق شدن ۹۵
- ۵-۴-۲. بهره‌مندی حافظ از عقل ۹۵
- ۵-۴-۳. برخورداری از احترام در میان مردم ۹۶
- ۵-۴-۵. مشمول ولایت الهی قرار گرفتن ۹۶
- ۵-۵. امتیازات حفظ قرآن در عصر پیامبر (ص) ۹۷
- ۵-۵-۱. امامت جماعت ۹۷
- ۵-۵-۲. فرماندهی نظامی ۹۷
- ۵-۶. برکات اخروی حفظ قرآن ۹۸
- ۵-۶-۱. قرآن مبنای درجات بهشت ۹۹
- ۵-۶-۲. ایمنی از عذاب ۹۹
- ۵-۶-۳. بهره‌مندی از مقام شفاعت ۱۰۰
- ۵-۷. بایسته‌های حامل قرآن ۱۰۰
- ۵-۷-۱. خشوع و مواظبت بر نماز و روزه در آشکار و نهان ۱۰۰
- ۵-۷-۲. اهل بکاء، تهجد، روزه‌داری و عفو ۱۰۱
- ۵-۷-۳. سعه‌ی صدر و وقار و گذشت ۱۰۱
- فصل ششم: عمل به قرآن ۱۰۳
- درآمد ۱۰۵
- ۶-۱. قاری ملعون ۱۰۵

۱-۱-۶	قاری قرآن گرانفروش	۱۰۶
۲-۱-۶	کتمان کننده‌ی شهادت حق	۱۰۶
۲-۶	مؤلفه های عمل به قرآن	۱۰۷
۱-۲-۶	عمل به حلال ها و محکومات	۱۰۷
۲-۲-۶	پرهیز از حرام ها و متشابها	۱۰۸
۳-۲-۶	عبرت گرفتن از مثل ها	۱۰۹
۳-۶	دست‌بندی قاریان از حیث عمل به قرآن	۱۱۴
۴-۶	چهار غریب در دنیا	۱۱۶
۱۱۷	فصل هفتم: تفسیر و تأویل قرآن	۱۱۷
۱۱۹	درآمد	۱۱۹
۱-۷	ظاهر و باطن قرآن	۱۱۹
۲-۷	جامعیت قرآن	۱۲۰
۳-۷	مفسران قرآن	۱۲۲
۱-۳-۷	مفسران معصوم قرآن	۱۲۲
۲-۳-۷	ذو وجوه بودن قرآن	۱۲۴
۳-۳-۷	تفسیر به رأی و هشدار نسبت به آن	۱۲۵
۱۲۷	فصل هشتم: علوم قرآن در روایات اهل بیت (علیهم السلام)	۱۲۷
۱۲۹	درآمد	۱۲۹
۱	علوم پیرامونی قرآن	۱۲۹
۲	علوم قرآنی، به عنوان آگاهی‌های بر آمده از قرآن	۱۳۰
۱-۸	علوم پیرامونی قرآن در روایات اهل بیت (ع)	۱۳۰
۱-۱-۸	دسته بندی آیات قرآن در روایات	۱۳۱

- ۸-۲. دسته‌بندی احادیث پیامبر (ص) ۱۳۶
- ۸-۳. دسته‌بندی شصت‌گانه آیات قرآن ۱۳۷
- ۸-۴. ویژگی آیات محکم و متشابه ۱۴۰
- ۸-۵. راه پی بردن به حقیقت آیات متشابه ۱۴۱
- ۸-۶. دیدگاه شیعه درباره جمع قرآن ۱۴۲
- ۸-۶-۱. جمع قرآن در زمان پیامبر (ص) ۱۴۲
- ۸-۶-۲. جمع قرآن پس از رحلت پیامبر به وسیله امام علی (ع) ۱۴۳
- ۸-۶-۳. جمع میان روایات جمع قرآن ۱۴۳
- خلاصه‌ی بحث ۱۴۴
- فصل نهم: معارف قرآن در روایات اهل بیت (علیهم‌السلام) ۱۴۵
- درآمد ۱۴۷
- ۹-۱. قرآن جامع معارف ۱۴۷
- ۹-۲. قرآن تجلی الهی ۱۴۸
- ۹-۳. لزوم تفسیر قرآن ۱۵۰
- ۹-۳-۱. کلام امام علی (ع) درباره لزوم تفسیر قرآن ۱۵۱
- ۹-۴. نکوهش تفسیر به رأی در روایات ۱۵۱
- ۹-۴-۱. وصف دوران رونق تفسیر به رأی ۱۵۲
- ۹-۴-۲. مناظره امام باقر (ع) با قتاده ۱۵۳
- ۹-۴-۳. ضرورت شناخت ناسخ و منسوخ برای قاضی ۱۵۴
- ۹-۴-۴. وصف مفسر به رأی ۱۵۴
- ۹-۵. اهل بیت (ع) شایسته‌ترین مفسران قرآن ۱۵۵
- ۹-۶. روایات تفسیری امام علی (ع) در نهج البلاغه ۱۵۷

- ۱۵۷..... ۹-۶-۱. تعریف زهد.....
- ۱۵۷..... ۹-۶-۲. تفسیر آیهی «سواء العاکف و الباد».....
- ۱۵۸..... ۹-۶-۳. تفسیر «حیات طیبه».....
- ۱۵۸..... ۹-۶-۴. تفسیر «إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَیْهِ رَاجِعُونَ».....
- ۱۵۹..... خلاصه‌ی بحث.....
- ۱۶۱..... فصل دهم: روش تفسیرائمه علیهم السلام از قرآن کریم.....
- ۱۶۳..... درآمد.....
- ۱۶۴..... ۱۰-۱-۱. تفسیر لغوی واژگان.....
- ۱۶۴..... ۱۰-۱-۱. تفسیر عدل و احسان.....
- ۱۶۴..... ۱۰-۱-۲. تفسیر «یَصِدُّونَ».....
- ۱۶۴..... ۱۰-۱-۳. تفسیر «صمد».....
- ۱۶۵..... ۱۰-۱-۴. تفسیر «ید».....
- ۱۶۵..... ۱۰-۲-۲. تفسیر سیاقی.....
- ۱۶۶..... ۱۰-۲-۱. تفسیر «الله الصمد».....
- ۱۶۶..... ۱۰-۳-۳. تفسیر قرآن به قرآن.....
- ۱۶۷..... ۱۰-۳-۱. تفسیر ظلم.....
- ۱۶۷..... ۱۰-۳-۲. تفسیر شاهد و مشهود.....
- ۱۶۸..... ۱۰-۴-۴. تفسیر تمثیلی.....
- ۱۶۸..... ۱۰-۴-۱. تفسیر وجه الله.....
- ۱۶۹..... ۱۰-۴-۲. تفسیر حسرت.....
- ۱۶۹..... ۱۰-۵. تفسیر مصداقی.....

- ۱۰-۵-۱. بیان مصادیق کبائر ۱۷۰
- ۱۰-۵-۲. بیان مصادیق اهل البیت (ع) ۱۷۰
- ۱۰-۵-۳. بیان مصادیق اولوا الامر ۱۷۱
- ۱۰-۵-۴. بیان مصداق آیهی ولایت ۱۷۲
- ۱۰-۶-۱. تفسیر تأویلی ۱۷۲
- ۱۰-۶-۱. تأویل ماء معین ۱۷۳
- ۱۰-۶-۲. تأویل نجم ۱۷۴
- فصل یازدهم: کاربرد آیات قرآن در روایات اهل بیت (ع) (۱) ۱۷۵
- درآمد ۱۷۷
- ۱۱-۱. ایده سازی قرآنی در نهج البلاغه ۱۷۸
- ۱۱-۱-۱. آثار شکر نعمت ۱۷۸
- ۱۱-۱-۲. حسنه ی اجتناب از گناه ۱۷۸
- ۱۱-۱-۳. اذن دعا و تضمین اجابت ۱۷۹
- ۱۱-۱-۴. بازتاب خیر و شر به صاحبش ۱۷۹
- ۱۱-۱-۵. انسان در گروه عمل خویش ۱۸۱
- فصل دوازدهم: کاربرد آیات قرآن در روایات اهل بیت (ع) (۲) ۱۸۳
- درآمد ۱۸۵
- ۱۲-۱. استشهاد به قرآن ۱۸۵
- ۱۲-۱-۱. انواع ظلم ۱۸۵
- ۱۲-۱-۲. وجوب حج ۱۸۶
- ۱۲-۱-۳. رد اختلاف در احکام ۱۸۶
- ۱۲-۱-۴. علوم غیبی ۱۸۷

۱۸۷.....	۵-۱-۱۲. رابطه‌ی استغفار و نزول باران
۱۸۹.....	۲-۱۲. احتجاج به آیات قرآن
۱۹۱.....	۱-۲-۱۲. احتجاج علیه ناکثین، مارقین و قاسطین
۱۹۲.....	۲-۲-۱۲. احتجاج علیه معاویه
۱۹۳.....	۳-۲-۱۲. احتجاج علیه خوارج
۱۹۴.....	۳-۱۲. استدلال به قرآن
۱۹۷.....	فصل سیزدهم: حجیت قرآن
۱۹۹.....	درآمد
۲۰۰.....	۱-۱۳. مصونیت قرآن از تحریف
۲۰۰.....	۱-۱-۱۳. مصونیت از تحریف به افزایش
۲۰۳.....	۲-۱-۱۳. مصونیت از تحریف به کاستی
۲۰۶.....	۲-۱۳. هدایت‌گری قرآن
۲۰۷.....	۳-۱۳. جامعیت قرآن
۲۰۹.....	۴-۱۳. اعجاز قرآن
۲۱۰.....	۱-۴-۱۳. وجوه اعجاز قرآن در روایات اهل بیت (ع)
۲۱۵.....	۲-۴-۱۳. علت اختلاف آرای قاضیان
۲۱۷.....	خلاصه‌ی بحث
۲۱۹.....	فصل چهاردهم: اهل بیت علیهم السلام و قرائات قرآن
۲۲۱.....	درآمد
۲۲۱.....	۱-۱۴. اهل سنت و قرائات قرآن
۲۲۳.....	۲-۱۴. شیعه و قرائات قرآن
۲۲۳.....	۱-۲-۱۴. راویان منشأ اختلاف

۲۲۳..... ۱۴-۲-۲. تکذیب حروف هفتگانه

۲۲۵..... ۱۴-۲-۳. توصیه به قرائت مانند مردم

۲۲۶..... ۱۴-۲-۴. قرائت تعلیمی

۲۲۷..... منابع و مأخذ

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ

لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا﴾ (اسرا/ ۹)

قرآن صحیفه نورانی خداوند متعال و ریسمان و حلقه اتصال عبد به معبود و نامه سرگشاده خالق هستی و عشق نامه محبوب به سوی خیل محبان است و در این سرای فانی دنیا، تنها و یگانه مسیر و شاهراه نجات بخش فرش نشینان به سوی عالم باقی و عرش و مقام «عِنْدَ مَلِيكَ مُقْتَدِرٍ» است. به تصریح آیات قرآن کریم و بیان پیامبر مکرم اسلام ﷺ و ائمه طاهرین علیهم السلام قرآن شفای همه دردها و راهنمای سریع الوصول سعادت دنیا و عقبای تمامی انسان ها است، مشروط بر آنکه چشم بینا و گوش شنوایی وجود داشته باشد تا از آن بهره گیرد.

با لطف حضرت باری تعالی پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و برپایی نظام مقدس جمهوری اسلامی در سرزمین پهناور ایران، با توجه به وجود بسترهای بسیار مناسب برای برنامه ریزی های گسترده در امر نشر فرهنگ قرآنی در جامعه، برنامه ریزان فرهنگی نظام و نیز آحاد ملت قرآن دوست عزیزمان، با تأسیس سازمان ها، مؤسسات و مراکز قرآنی، در این مسیر گام های ارزنده ای برداشته و بسیاری از شیفتگان کلام وحی را با انواع علوم قرآنی آشنا نموده اند. بحمدالله یکی از مراکزی که از ابتدای انقلاب و از سال ۱۳۶۱ تاکنون در امر نشر فرهنگ و علوم قرآنی فعالیت های تاثیرگذار و وسیعی در سطح کشور داشته، دارالقرآن الکریم سازمان تبلیغات اسلامی بوده است که از ابتدای سال ۱۳۸۱ با تغییر ساختار تشکیلاتی این مجموعه و تبدیل آن به «سازمان دارالقرآن الکریم» فعالیت های آن در حوزه های مختلف قرآنی به ویژه در طراحی و ارائه آموزه های متنوع قرآنی بیش از پیش گسترش یافته و با ارائه انواع آموزش های (علوم و فنون قرائت قرآن کریم «۸ سطح»، (ترجمه و مفاهیم قرآن «۵ سطح»، (حفظ قرآن کریم «۵ سطح»، (آموزش قرآن ویژه کودکان پیش دبستانی «۳ سطح»، (ترجمه و تفسیر قرآن در قالب طرح های بینات، نسیم حیات، نورالرحمن و تفسیر فراگیر تخصصی)، (روخوانی و روان خوانی و فرهنگ قرآن کارکنان دولت

«۲ سطح»، (دوره‌های تخصصی حفظ و قرائت ویژه قراء و حفاظ برتر کشور)، (کارگاه‌های آموزشی کارشناسان و مدیران قرآنی)، (کارگاه‌های آموزش مهارت‌های زندگی قرآنی)، (تربیت ممتحن آزمون‌های شفاهی دوره‌های تخصصی)، (تربیت معلم مفاهیم و تفسیر قرآن حکیم «۴ سطح»)، (تربیت معلم علوم و فنون قرائت قرآن کریم «۵ سطح»)، (تربیت معلم قرآن پیش دبستانی)، (تربیت داور مسابقات قرآنی در ۵ رشته «۲ سطح»)، (تربیت استاد و مدرس روش تدریس قرائت و مفاهیم قرآن کریم «۳ سطح») و طرح‌های متنوع دیگری در سطوح آموزش عمومی، متوسطه و تخصصی توانسته است بسیاری از احاد امت اسلامی را با قرآن کریم بیش از پیش مانوس نموده و بسیاری از نیروهای آموزشی مورد نیاز کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی را نیز تربیت نماید.

با عنایت به گستره وسیع دوره‌های آموزشی سازمان و نیاز مبرم به کتاب‌های آموزشی متقن و متناسب با اهداف آموزشی مربوطه، این سازمان با تشکیل «شورای تخصصی تألیفات قرآنی» همواره سعی نموده است تا با شناسایی و رصد آثار برتر قرآنی و همچنین با استفاده از اساتید و متخصصین قرآنی نسبت به تهیه کتاب‌های مورد نیاز و چاپ و توزیع آن در سراسر کشور از طریق انتشارات تلاوت اقدام نماید. امید است این فعالیت‌ها موجب نشر بیش از پیش فرهنگ قرآنی در جامعه گردد. از همه‌ی فرهیختگان قرآنی درخواست می‌شود تا نقطه نظرات خود را جهت ارتقاء سطح کیفی کتاب‌ها و دیگر محصولات به آدرس انتشارات تلاوت ارسال فرمایند.

انتشارات تلاوت

سازمان دارالقرآن الکریم

قرآن کریم به عنوان آخرین کتاب آسمانی و معجزه‌ی جاوید پیامبر اکرم (ص) همانند آفتاب، طی قرن‌ها همچنان پرتو افشانی می‌کند. در حدیث نبوی برتری قرآن بر دیگر کتاب‌ها مانند فضل خدا بر آفریدگان معرفی شده است^۱ و در روایات اهل بیت (ع) جایگاه قرآن بسیار رفیع و عظیم معرفی شده و ابعاد مختلف آن بیان گردیده و از آن به عنوان عهدنامه الهی و مآدبه الهی یاد شده است. این کتاب مقدس که صیانتش از سوی خدای متعال تضمین گردیده، از عصر نزول تاکنون بیش از هر کتاب دیگری مورد توجه مسلمانان قرار داشته است. اقبال عمومی به قرآن، قبل از هر چیز متأثر از سیره‌ی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) در ارتباط با این کتاب آسمانی بوده است. اهمیت توجه به روایات قرآنی پیامبر (ص) و ائمه (ع) آن‌گاه نمایان‌تر می‌شود که انسان بداند قرآن از ناحیه رسول خدا (ص) تبیین گردیده و آن را پس از خود به اهل بیت (ع) انتقال داده و تأکید فرموده که اگر کسی به دنبال شناخت حقیقت قرآن و نیز پیام‌ها و هدایت‌های آن است، آن را نزد اهل بیت (ع) بجوید، از سوی دیگر قرآن و اهل بیت (ع) معرف یکدیگرند و شناخت یکی سبب شناخت دیگری است. البته به دلیل پیوستگی وثیق این دو، از مراجعه‌ی یک جانبه به قرآن یا اهل بیت (ع) باید پرهیز کرد.^۲

درباره‌ی قرآن، روایات زیادی از سوی پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت (ع) صدور یافته است. منابعی که روایات مربوط به قرآن را در آن‌ها می‌توان یافت چند دسته است: جوامع حدیثی، تفاسیر اثری و نیز مقدمه‌ی تفاسیر اجتهادی که بخش‌هایی از روایات مربوط به قرآن را در خود گرد آورده‌اند. اصحاب ائمه و برخی از نویسندگان اهل سنت نیز تکراری‌هایی با عنوان فضائل القرآن در ذکر اوصاف قرآن بر اساس روایات داشته‌اند. در دوران معاصر نیز در باره‌ی موضوع مطرح شده در کتاب حاضر آثاری پدید آمده که از آن جمله است:

۱. «فَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ» حویزی، ج ۵، ص ۲۶۵.

۲. این مطلب در ادامه با تفصیل بیشتر خواهد آمد.

۱. قرآن در روایات اسلامی تألیف آقای جعفر خوشنویس شامل مجموعه‌ای از روایات قرآنی است که در منابع مختلف وارد شده و توسط نویسنده استخراج و گردآوری شده است.

۲. قرآن در بیان، تألیف آقای محمد خواجوی: این کتاب فصل‌های زیادی را در بردارد؛ یک فصل آن قرآن در بیان پیامبر(ص) و امامان(ع) است. فصل دیگر به مباحث جاری درباره‌ی قرآن اختصاص یافته است. در این فصل حدود ۲۴۰ روایت از روایت‌های قرآنی با دسته‌بندی‌های گوناگون و متنوع جمع‌آوری شده است. این کتاب به وسیله انتشارات تلاوت وابسته به سازمان دارالقرآن کریم در سال ۱۳۸۸ چاپ و منتشر شده است. بعضی از عناوین این کتاب عبارت است از: ارزش و عظمت قرآن، اوصاف قرآن، قرائت و مرور قرآن، حفظ قرآن، قرائت قرآن از روی مصحف، تلاوت‌های مجاز قرآن، تلاوت‌های ممنوع قرآن، اقسام قاریان، قرآن شناسان حقیقی یعنی اهل بیت(ع).

۳. حکمت‌نامه‌ی پیامبر اعظم(ص) تألیف آقای محمد محمدی ری‌شهری. این اثر از جمله کتاب‌های معاصر است و روایات قرآنی به شیوه‌ی نسبتاً خوبی در آن جمع‌آوری شده است. در مجلد چهارم این جامع بزرگ حدیثی، فصلی به نام کتاب القرآن وجود دارد که خود از ابواب مختلفی تشکیل شده و مجموعه‌ای از روایات قرآنی در فصل اول از جلد چهارم این کتاب جمع‌آوری شده است. این کتاب از سوی انتشارات دارالحدیث چاپ شده است.

۴. شناخت‌نامه‌ی قرآن، این کتاب نیز توسط آقای محمد محمدی ری‌شهری با همکاری جمعی از پژوهشگران در چهار مجلد تألیف شده است و در انتشارات دارالحدیث چاپ شده است.

در این خصوص از آثار زیر نیز می‌توان یاد کرد:

۵. آیات قرآن و گفتار پیامبر در نهج‌البلاغه از آقای محمد محمدی اشتهااردی

۶. رابطه‌ی نهج‌البلاغه با قرآن از سید جواد مصطفوی. وی، فهرست کاملی از آیات قرآن در نهج‌البلاغه را تهیه کرده است.

۷. قرآن و علوم آن در نهج‌البلاغه تألیف خانم فاطمه نفیسی، وی کاربرد قرآن و جایگاه قرآن در نهج‌البلاغه را در کتاب خود بیان کرده است.

۸. قرآن از دیدگاه نهج البلاغه از آقای شکرالله جهان‌متین که شامل بررسی‌های تطبیقی در موضوعات گوناگون است که شاهد قرآنی در نهج البلاغه دارد.

۹. ارتباط نهج البلاغه با قرآن از مجید معارف و حامد شریعتی نیاسر که در بردارنده‌ی اوصاف مهمی از قرآن در نهج البلاغه است. این کتاب توسط بنیاد نهج البلاغه به چاپ رسیده است.

کتاب حاضر نیز با عنوان قرآن در روایات اهل‌بیت(ع) در چهارده فصل تنظیم شده و با تکیه بر روایات معصومان(ع) پاره‌ای از ابعاد قرآن، در آن مورد بحث قرار گرفته است. از امتیازات این کتاب این است که علاوه بر ترجمه‌ی فارسی آیات و روایات مورد استفاده در متن کتاب، متن عربی آن‌ها نیز در پاورقی ذکر گردیده تا دامنه‌ی مخاطبان آن افزایش یافته و علاقه‌مندان را از مراجعه به منابع عربی بی‌نیاز کند. از جهت استناد و ذکر دقیق منابع نیز دقت زیادی مبذول شده است. نکته‌ی دیگر این که این کتاب بر اساس سرفصل‌های درس دو واحدی «قرآن در روایات» برای مقطع کارشناسی ارشد نگارش یافته و چند ترم تدریس شده است. نثر نسبتاً روان و دور از اطناب، از دیگر امتیازات این کتاب است.

در این‌جا محتوای فصل‌های کتاب به طور اجمالی معرفی می‌شود:

در فصل اول با عنوان کلیات، پاره‌ای از محورهای بحث قرآن در روایات از جمله موارد زیر ذکر شده است: اهمیت، فضیلت، جامعیت و ارزش قرآن و برتری آن بر دیگر کلام‌ها، روایات تفسیری، شیوه‌ی تعامل انسان با قرآن کریم، چگونگی تعلیم و تعلم قرآن، تدبّر و انس با قرآن و کاربردهای قرآن در احتجاجات، همچنین پیشینه‌ی ذکر قرآن در روایات و برخی آثار پدیده آمده در این خصوص ذکر شده و اهمیت بحث قرآن در روایات اهل بیت(ع) و جایگاه قرآن در روایات مطرح گردیده است.

در فصل دوم، هدایت‌گری قرآن به عنوان مهم‌ترین محور تمرکز روایات اهل‌بیت(ع) مورد بحث قرار گرفته و تعبیر اهل‌بیت(ع) در خصوص هدایت‌گری قرآن مانند ظلمت‌زدایی قرآن از جامعه‌ی گرفتار فتنه و بیان شاخص‌های هدایت قرآن در روایات و نیز شروط

بهره‌مندی از سفره‌ی هدایت الهی و وجوه هدایت قرآن و پاره‌ای از لطائف قرآنی ذکر گردیده است.

در **فصل سوم، فراگیری قرآن** با محورهای مانند تعلیم و تعلم قرآن، قرائت قرآن، کیفیت قرائت قرآن در روایات مورد بحث قرار گرفته و برکات و ثواب یاد دادن قرآن، احترام معلم قرآن، تشویق به یادگیری و تلاوت قرآن از مباحث آن است و در بحث قرائت قرآن، اهمیت قرائت قرآن در قرآن، آثار تلاوت و استماع قرآن در قرآن یاد شده است و در خصوص قرائت و استماع قرآن در روایات نیز عنوان‌هایی متناسب ذکر شده است.

در **فصل چهارم، آداب قرائت قرآن** از منظر روایات مورد بحث قرار گرفته و عنوان‌هایی مانند: مداومت بر قرائت قرآن، کیفیت و آداب قرائت قرآن، قرائت به صورت ترتیل، قرائت حزن انگیز و همراه بکاء، آثار اخروی قرائت قرآن حزن انگیز، قرائت با صوت زیبا و قرائت همراه با خداترسی و خشوع نیکوترین تلاوت قرآن معرفی شده و پرهیز از غنا در قرائت قرآن نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

در **فصل پنجم، حفظ قرآن** مورد بحث واقع شده و با تأکید روایات در مورد حفظ قرآن و جای دادن قرآن در قلب، عناوینی مانند: دعا برای حفظ قرآن، فراموشی آفت حفظ قرآن، اهمیت تثبیت محفوظات قرآنی، بیان فلسفه‌ی حفظ قرآن و آثار و فواید حفظ قرآن، بیان گردیده و با ذکر پاره‌ای از امتیازات حفظ قرآن در عصر پیامبر(ص) مانند امامت جماعت، فرماندهی نظامی، اهمیت دادن به قرآن در سیره‌ی پیامبر(ص) مورد توجه قرار گرفته است و پاره‌ای از برکات اخروی حفظ قرآن و نیز بایسته‌های حامل قرآن نیز در این فصل مورد بحث واقع شده است.

در **فصل ششم، عمل به قرآن**، با مباحثی مانند مراد از عمل به قرآن، چارچوب عمل به آن، آشنایی با اصناف و گروه‌بندی آیات مطرح شده و برای تأکید بر اهمیت عمل به قرآن از قاریان ملعون، مانند: قاری قرآن گرانفروش و کتمان‌کننده‌ی شهادت حق یاد شده و در این راستا مؤلفه‌های عمل به قرآن از جمله: عمل به حلال‌ها و محکّمات، پرهیز از حرام‌ها و متشابهات، عبرت‌گرفتن از مثل‌ها و دسته‌بندی قاریان بیان گردیده است.

در فصل هفتم، تفسیر و تأویل قرآن مورد بحث قرار گرفته و لزوم مراجعه به مفسران قرآن، اوصاف مفسران راستین قرآن و نقش اهل بیت (ع) در تفسیر قرآن بیان شده و در این راستا از ظاهر و باطن قرآن، جامعیت قرآن و ذو وجوه بودن قرآن نیز سخن رفته است و درباره‌ی مفسران معصوم قرآن و شأن تفسیری آنان از آیات و روایات، شاهد آورده شده است و نظر اهل بیت (ع) نسبت به تفسیر به رأی نیز ذکر گردیده است.

فصل هشتم به علوم قرآن در روایات اهل بیت (ع) اختصاص یافته و با بررسی روایات، دیدگاه معصومان (ع) در خصوص علوم قرآن مطرح و دو معنی اصطلاحی آن مورد بحث قرار گرفته و دسته‌بندی متنوع آیات قرآن در روایات مورد توجه قرار واقع شده است و به عنوان نمونه به دسته‌بندی آیات توسط امام علی (ع) به خصوص دسته‌بندی شصت‌گانه آیات قرآن از سوی وی اشاره شده است. همچنین از مباحث علوم قرآن، دیدگاه شیعه درباره جمع قرآن و وجوه اعجاز قرآن در روایات اهل بیت (ع) مطرح شده است.

در فصل نهم، معارف قرآن در روایات اهل بیت (ع)، مورد بحث قرار گرفته و ضمن یادکرد قرآن به عنوان جامع معارف و تجلی الهی از لزوم تفسیر قرآن در کلام امام علی (ع) سخن رفته است. از جمله تعبیر وی در این خصوص نیاز قرآن به استنطاق و نیاز قرآن به ترجمان است. در همین جهت، نکوهش تفسیر به رأی در روایات و وصف مفسر به رأی مورد اشاره قرار گرفته و توجه ائمه (ع) به این آسیب مهم، بازنمایی شده است و در ادامه با نمونه‌هایی از روایات تفسیری امام علی (ع) در نهج البلاغه فصل پایان یافته است.

در فصل دهم درباره‌ی روش تفسیر ائمه (ع) از قرآن کریم بحث شده و با مراجعه به روایات تفسیری ائمه (ع)، از روش‌های تفسیری متنوع مانند: تفسیر لغوی، تفسیر سیاقی، تفسیر تمثیلی، تأویل یا بیان مصادیق، تفسیر قرآن به قرآن نمونه‌هایی ذکر شده است.

فصل یازدهم با عنوان کاربرد آیات قرآن در روایات اهل بیت (ع) (۱) به بیان چگونگی استفاده‌ی از قرآن در سخنان ائمه اطهار (ع) اختصاص یافته، اما بررسی این موضوع تنها در محدوده‌ی سخنان امام علی (ع) در نهج البلاغه، صورت گرفته و ایده‌سازی از قرآن در خطبه‌ها و نامه‌های علی (ع) در نهج البلاغه بازتاب یافته است.

فصل دوازدهم کاربرد آیات قرآن در روایات اهل بیت(ع)(۲) در این فصل ادامه‌ی کاربردهای قرآن در روایات اهل بیت(ع) از جمله استشهاد، احتجاج و استدلال به قرآن مورد بحث قرار گرفته و در خصوص هر کدام نمونه‌هایی در سخن معصومان(ع) ذکر شده است. به طور مثال برای احتجاج، احتجاج امام(ع) علیه ناکین، مارقین و قاسطین و... گزارش شده و نمونه‌هایی از استدلال ائمه(ع) به قرآن در اثبات حقانیت خود به عنوان جانشینان پیامبر(ص) ذکر گردیده است.

در فصل سیزدهم با عنوان **حجیت قرآن**، پس از ذکر حدیثی از پیامبر اکرم(ص) و حضرت زهرا(س) در باره‌ی حجیت قرآن، چهار بعد از ابعاد حجیت قرآن مورد بحث قرار گرفته است: از جمله مصونیت قرآن از تحریف، هدایت‌گری قرآن، جامعیت قرآن و اعجاز قرآن. ضمن اشاره به حکمت گونه‌گونی اعجاز انبیاء، انسجام قرآن نیز به عنوان شاخه‌ای از بحث اعجاز قرآن یاد شده و با رفع شبهه تناقض در قرآن توسط امام علی(ع) پایان یافته است.

در فصل چهاردهم با عنوان **اهل بیت(ع) و قرائات قرآن**، دیدگاه اهل بیت(ع) در مورد قرائات قرآن مورد بحث قرار گرفته و به قرائات قرآن از نگاه اهل سنت نیز اشاره‌ای شده است. بر اساس دیدگاه شیعه در مورد قرائات قرآن، راویان منشأ اختلاف قرائات بوده و حروف هفتگانه تکذیب گردیده و ائمه(ع) به قرائت همانند مردم و قرائت تعلیمی - آن گونه که از استادان آموخته می‌شود - توصیه کرده‌اند.

در پایان از انتشارات تلاوت سازمان دارالقرآن الکریم که زحمت چاپ کتاب را تقبل نموده و همچنین از آقایان حسین تقی‌پور و محمد نعمتی که در تنظیم این اثر یاریگر ما بودند کمال تقدیر و تشکر را داریم. از خوانندگان عزیز درخواست می‌شود که نظرات اصلاحی خود را به نویسندگان کتاب منعکس کنند تا در چاپ‌های بعدی مورد توجه قرار گیرد.

وَمِنَ اللَّهِ الشُّفِيقُ

مؤلفان: مجید معارف، حسین صفره

زمستان - ۱۳۹۳